

ГАЗЕТА Выходзіць раз у тыдзень — П А Н А 30 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND.”
--	---	---

№ 37 (423)

Нядзеля, 28 верасня 1958 г.

ГОД Выхадання 12

Адказ, на які Хрушчоў заслужыў Мільярды ёсць, а кватэраў няма...

На фоне падзеяў да Далёкім Усходзе здарыўся нядаўна выпадак, які ня мае сабе прэцэдэнсу ў дыпламатычных дачыненнях цывілізаваных народаў. Незалежна ад сваёй пікантнасці, гэты выпадак найвымоўней характарызуе палітычныя прыныцы і тактыку, якой прыдзержваецца камуністычны Крэмль з аднаго боку і вольналюбная дэмакратычная Амерыка — з другога.

Дык пачнём ад фактаў. У ланцугу бесперапынных дыпламатычных лістоў і нотаў, якімі засыпаў Хрушчоў кіраўнікоў заходніх дзяржаваў і на якія апошнія змушаны адказваць, меў месца апошні ліст прэзідэнта Айзэнгаўэра да Хрушчова з 12 верасня сёлета. У гэтым лісьце амерыканскі прэзідэнт у вятлівай дыпламатычнай форме звярнуўся да кіраўніка Савецкага Саюзу з просьбай, каб ён зрабіў належны ўплыў на Мао-Тсэ-Тунга з мэтай спынення ваенных дзеянняў супраць абтоку Кімоі і згадзіўся на разьвязаньне спрэчнага пытаньня шляхам дыпламатычных перагавораў. Пастаноўка справы прэзідэнтам Айзэнгаўэрам была зусім правільная і нікога не магла абражаць, бо-ж не сакрэт, што ваенная авантура чырвонага Кітая зьяўляецца ўзгодненай з Крэмлём і праходзіць пры выдатным падтрыманьні апошняга. І наадварот, для нікога ня ёсць сакрэтам таксама, што калі-б Савецкі Саюз сур'ёзна захацеў спыніць гэтую авантуру, дык кітайскія камуністы былі-б змушаны згадзіцца з гэтым. Такім чынам ліст прэзідэнта Айзэнгаўэра быў накіраваны паводле правільнага адрэсу.

Тымчасам зварот прэзідэнта Айзэнгаўэра стаўся для Хрушчова добрай нагодай, каб у сваім адказе прэзідэнту Айзэнгаўэру з 19 верасня сёлета перавярнуць ката дагары нагамі й чорнае назваць белым, а белое чорным. Пры гэтым Хрушчоў, прыдзержваючыся свайго хамскага звычайу, дазволіў сабе столькі нагрубіяніць, ужыць абразлівых і нецэнзурных у дыпламатычнай мове выражэньняў, што ягоны ліст да некалякіх меры прыпамінае легендарны ліст запаражцаў турэцкаму султану. На просьбу прэзідэнта Айзэнгаўэра зрабіць уплыў на кітайскіх камуністаў, каб дасягнуць адпужаньня ў раёне Фармозы, Хрушчоў адказвае, што гэта было-б умяшаньнем Савецкага Саюзу ў нутраныя справы Кітая. Пры гэтым не забыўся падчыркнуць, што «Савецкі Саюз ніколі ня будзе ўдзельнікам такой бессаромнай справы», даючы гэтым да зразуменьня, што якраз Амерыка і ёйны прэзідэнт займаюцца «бессаромнымі справамі». «Вы стараецеся давесці, чаго давесці нельга, што быццам урад ЗША мае якіясьці маральная і юрыдычнае права трымаць свае збройныя сілы ў раёны Фармозы. Кажны можа разглядаць факты так, як дазваляе яму агоная мараль. Але ад фактаў уцячы нельга», — прадаўжае Хрушчоў, ставячы нядвузначна гэтым пад сумлёў мараль амерыканскага прэзідэнта. У далейшым Хрушчоў абвінавачвае прэзідэнта Айзэнгаўэра, што ён, умяшваючыся ў нутраныя справы Кітая, узняў на сябе «жандармскія функцыі», што ягоныя спасыланы на дагаворы з Чан-Кай-Шэкам зьяўляюцца «недарэчнымі» («нелепыя»), што Амерыка ў Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў, не дапускаючы прыняцця ў ёйны склад камуністычнага Кітая, вядзе «абструкцыйную палітыку», і г. д. Паводля хрушчоўскае дыялектыкі, не камуністычны Кітай і за ім Савецкі Саюз выклікалі канфлікт у раёне Фармозы, але Задзіночаныя Штаты Амерыкі. У словах поўных цынізму і грубых абразлівых акцэнтаў Хрушчоў цвёрдзіць:

«Кажны, хто цывроза ацэньвае заіснаваўшую сытуацыю, абасноўваючыся на рэальных фактах, ня можа ня прызнаць, што адзіным і запраўдным жаралом напружаньня ў гэтай часці сывету

ёсць тое, што ЗША захапілі карэнную Кітайскую тэрыторыю — Фармозу і радінных абтокаў, трымаюць на ёй пад ахаронай сваіх гарматаў выкінутую («вышвырнутую») кітайскім народам чанкайшэкаўскую кліку, паддзержываюць ейныя вылазкі і правакацыі супраць народнага Кітая».

А ў наступных словах Хрушчова знаходзім ужо яўную пагрозу пад адрэсам Амерыкі:

«Я павінен зусім адкрыта сказаць Вам, спадар Прэзідэнт, што атамны шантаж у дачыненні да Кітайскай Народнай Рэспублікі не запалохае ні нас, ні Кітайскую Народную Рэспубліку. Тым, хто выношвае пляны атамнага нападу на КНР, ня трэба было-б забывацца, што ня толькі ЗША, але й другі бок мае атамную й вадародную зброю, а таксама адпаведныя сярэдкі ейнае дастаўкі, і калі на КНР будзе зроблены такі напад, дык агрэсар безадкладна атрымае адпор тымі-ж сярэдкамі».

Свой доўгі ліст закончыў Хрушчоў канкрэтнымі дамаганьнямі:

«Трэба раз і назаўсёды пакончыць з умяшаньнем у нутраныя справы Кітая. Амерыканскі ваенны флёт павінен быць адкліканы з праліву Фармозы і амерыканскія жаўнеры павінны пакінуць Фармозу й вярнуцца дамоў. Вяз гэтага ня можа быць трывалага міру на Далёкім Усходзе. Калі ЗША ня зробяць гэтага цяпер-жа, дык у народнага Кітая не астаецца іншага шляху апрача выгнаньня варожых яму збройных сілаў з ягонай собскай тэрыторыі, на якой ствараецца пляндарм для нападу на Кітайскую Народную Рэспубліку. Мы поўнасьцю на баку Кітайскага народнага ўрада, кітайскага народу. Іхнюю палітыку мы паддзержываем і будзем паддзержываць».

Як бачым Хрушчоў прамовіў пахрушчоўску. Мала таго, што ўся аргументацыя Хрушчова абапіраецца на грубым перакручваньні фактаў і зьяўляецца пазбаўленая ўсякай здаровай лёгікі. Але й сама мова ня мае нічога супольнага з дыпламатычнай мовай, а прыпамінае перапоўнены грубымі й вульгарнымі выражэньнямі савецкі мітынгавы жаргон.

Таму прэзідэнт Айзэнгаўэр зарэагаваў на гэты нахабны ліст Хрушчова так, як наагул можна было на яго зарэагаваць. Айзэнгаўэр ня прыняў гэтага хрушчоўскага пасланьня й даручыў амерыканскаму амбасадару ў Маскве звярнуць яго назад Хрушчову. Гэта таксама выпадак, які ня маў прэцэдэнсу ў дыпламатычных дачыненнях. Трэба спадзявацца, што пасля гэтага Хрушчоў болей не захочацца засыпаць сваімі лістамі, пасланьнямі й нотамі Амерыку.

Тымчасам напружаньне на Далёкім Усходзе ўсыяж завайстраецца і няма надзеі, каб яно магло хутка разладавацца. Артылерыйскі абстрэл абтоку Кімоі ўсыяж змацьяецца. Ад 23 жніўня, калі гэты абстрэл пачаўся, г. зн. на працягу аднаго месяца, на Кімоі было выпушчана 324 039 гарматных стрэльнаў. Нядаўна распачатыя ў Варшаве перагаворы амерыканскага й кітайскага амбасадараў у справе разьвязаньня канфлікту не даюць ніякіх пазытыўных вынікаў, і ні Вашынгтон, ні Пэкін гэтых вынікаў не чакаюць. Савецкі Саюз актыўна й наважана заангажаваўся на бак чырвонага Кітая, не шкадуючы бесперапынных і нядвузначных пагроз за пад адрэсам Амерыкі, што сьіны напад на камуністычны Кітай будзе абавязнаць такі-ж напад і на Савецкі Саюз. (Заканчэньне на 2-ой бачыне)

Перад ХХІ зьездам КПСС

5-га верасня сёлета Пленум ЦК КПСС пастанавіў склікаць 27-га студзеня 1959 г. «нечарговы» ХХІ зьезд КПСС, на якім будучы разгледжаны кантрольныя лікі разьвіцьця народнае гаспадаркі СССР на 1959-1965 гады.

Як ведама, цяпер дзейнічае плян шостаі пяцігодкі на 1956-1960 гады, кантрольныя лікі якога былі зацьверджаныя ХХ зьездам КПСС у лютым 1956 г. паводля дакладу Булганіна, які быў тады старшынём Савету міністраў СССР. Канчатковае афармленьне пляну зацягнулася й на сьнежаньскім пленуме ЦК КПСС у 1956 годзе была прынятая пастанова ў якой гаварылася: «Прадставіць у першым паўгодзьдзі 1957 г. на разгляд і зацьверджаньне Вярхоўнага Савету СССР шосты пяцігадовы плян разьвіцьця народнай гаспадаркі СССР» («Правда», 25.12.1956 г.).

Аднак шосты пяцігадовы плян так і не атрымаў свайго законанага афармленьня й заместа гэтага нечакана ў верасні 1957 г. ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР прынялі пастанову аб распрацоўцы перспэктыўнага пляну разьвіцьця народнай гаспадаркі СССР на 1959-1965 гады.

У тым часе «Правда» так даводзіла неабходнасьць выпрацаваньня гэтага сямігадовага пляну: «На базе багатых рэсурсаў краіны... ёсць магчымасьць стварыць новыя прадпрыемствы й новыя прамысловыя цэнтры, не прадугледжаныя дырэктывамі шостага пяцігадовага пляну. Зразумела, што за тры гады, якія застаюцца з шостаі пяцігодкі, ажыццявіць такія вялікія будаўніцтвы немагчыма. Для гэтага патрабавецца ня менш за 5-7 гадоў» («Правда», 27.9.57).

Што-ж атрымалася ў запраўдасці? Чаму-ж дырэктывы ХХ зьезду КПСС фактычна былі адкліканыя звычайнай пастановай ЦК КПСС і Саветам міністраў СССР?

Аналіза лікаў выкананьня пляну шостаі пяцігодкі за 1956, 1957 і накіды на 1958 год даюць нам магчымасьць зрабіць пэўныя высновы.

Прырост некаторых відаў прадукцыі цяжкай прамысловасьці ў плянах шостаі пяцігодкі і фактычнае яго выкананьне прадстаўляецца наступна.

Сярэднярытмэтычныя тэмпы прыросту ў 6-ай пяцігодцы прадукцыі чыгуны былі запланаваныя на 3,9 млн. т. у год, а фактычны прырост склаўся ў 1956 г. 2,5, у 1957 — 1,2 і ар'ентацыйна назначана на 1958 г. — 2,1 млн. т. у год. Адпаведныя лікі для сталі — 4,6; 3,3; 2,4; 2,6; для пракату — 3,6; 2,5; 2,4; 2,5; для вугля — 40,6; 28,0; 16,8; 26,0; для электраэнергіі ў млрд квл гадз. — 30,6; 21,9; 17,5; 21,5.

Такім чынам у васноўных відах прамысловасьці шостаі пяцігодкі плян тэмпаў прыросту прадукцыі ў разгледзаныя гады значна недавыкананы.

Савецкае кіраўніцтва ўжо пасля першага году (1956) дзейнасьці гэтага пляну, г. зн. пад восень 1957 г., поўнасьцяй пераканалася, што ўвесь пяцігадовы плян знаходзіцца пад загрозай правалу. Дапусьціць такое палажэньне з чыста прапагандовага гледзішча ЦК КПСС ня дачыў магчымым і палічыў за лепшае замяніць яго новым 7-гадовым плянам. Разглядаючы іншыя галіны народнае гаспадаркі, неабходна адзначыць вылучна дрэннае палажэньне ў будаўніцтве.

Асабліва-ж дрэнна стаіць справа з энэргэтыкай. Тэмпы прыросту прадукцыі электраэнэргіі зьнізіліся амаль на 50% і заместа запланаванага штогадовага прыросту ў шостаі пяцігодцы ў памерах 30,6 млрд. квл гадз., склалі ў 1957 г. толькі 17,5.

У сувязі з гэтым, а таксама з чыста стратэгічных меркаваньняў дэканцэнтрацыі пунктаў вытворчасці электра-

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščyna“ („Das Vaterland“),
(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

П а н а : Нямецчына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. Ангельшчына й Аўстралія: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. Бэльгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка лётніцкай поштай каштуе падвойна, Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паддзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.

Банковае konto: Zeitung „Bačkauščyna“,
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

На працягу ўсяго часу існаваньня савецкага ладу самай цяжкай была й застаецца жыллёвая праблема. Цяжкі кватэрны крызіс існаваў да другой сусьветнай вайны, які ў шмат разоў павялічыўся пасля вайны. Савецкі ўрад пасля вайны прыклаў нямала стараньняў, каб забясьпечыць кватэрамі адказных кіраўнікоў партыі й ураду, а таксама генэралітэт ды тую савецкую інтэлігенцыю, якая стаяла блізка каля партыі й ураду ды тварыла рэжымную славу. Ня так мо камфорт, як «манумэнтальнасьць» пасляваеннага жыллёвага будаўніцтва перакрочыла магчымасьці й некаторыя архітэктары за гэтую «манумэнтальнасьць» панеслі кару.

Аднак шырокая праграмы й плянаў жыллёвага будаўніцтва ня існавала. Працоўныя масы, работнікі, дробныя служачыя гарадоў, туліліся ў часовых халупах, сутарэньнях, зямлянках. А ў тых будынках, што ўцалелі, людзі жылі ў страшэннай цеснаце. Праўда, сям-там, асабліва пры буйных прадпрыемствах, будаваліся агульныя памешканьні для работнікаў. Прызначаны для адзіночак, на працягу кароткага часу агульныя памешканьні ператвараліся ў сямейныя прытулішчы, падзеленыя заслонамі з посьцілак, а ў лепшых выпадках — з фанеры.

Ня лепш жывецца й тым шчасліўцам, што атрымалі ў новых дамох асобныя пакоі на сям'ю. Такія сям'і прымушаны карыстацца агульнай кухняй, прыбіральняй, што даводзіць жыхароў да частых непаразуменьняў.

Нясьцёрнае становішча з забясьпечаньнем кватэрамі, цяжкія ўмовы жыцця ў існуючых кватэрах выклікаюць шмат справядлівых незадавальненьняў працоўных масаў, адбіваюцца на прадукцыйнасьці працы й зьяўляюцца ас-

ноўнай прычынай плыўкасьці працоўнай сілы.

Каб адцягнуць увагу ад незадавальненьня, камуністычнае кіраўніцтва распачало шырокую прапаганду аб гэтак званых мерапрыемствах дзеля ліквідацыі жыллёвага крызісу. З гэтай мэтай у бюджэты саюзных рэспублік былі ўнесены значныя асыгнаваньні на жыллёвае будаўніцтва. Савецкая прэса, кіруючыся дырэктывамі партыі, разгарнула вакол гэтага шырокаю прапаганду. Паклікаючыся на мільярды рублёў, прызначаныя на будаўніцтва, прыводзяцца лічбы жыллёвай плошчы, якая да канца году мае быць пабудавана.

Між тым, гэтыя мільярды рублёў на паперы мала павялічваюць жыллёвую плошчу. Вось факты. У сталіцы Беларусі, Менску, на Пулікаўскай вуліцы вось ужо тры гады вядзецца будаўніцтва вялікага дому. Кажны год, пачынаючы ад 1956, на будаўніцтва адпускаюцца вялікія сумы, але яны не выкарыстоўваюцца. За тры гады было асыгнана на гэты дом 4 мільёны рублёў, а ўкладзена ў будаўніцтва яго толькі 917 тысяч рублёў. Пакуль што закончана толькі ўкладаньне сьценцаў першага паверху, і надалей будаўніцтва пакуль што спынена. Такім чынам больш за тры мільёны рублёў засталася ў касе дзяржавы, а працоўным даводзіцца яшчэ некалькі гадоў чакаць кватэраў.

У Магілёве на малочным заводзе 33-кватэрны дом ужо будзецца на працягу пяці гадоў. На заканчэньне гэтага дому сёлета было асыгнавана 1 550 тысяч рублёў, а покуль што выдаткавана толькі 370 тысяч. Відаць, заканчэньне будаўніцтва дому будзе перанесена на наступны год.

У шмат горшых умовах знаходзіцца жыллёвае будаўніцтва, якое праводзіцца гэтак званым мэтадам народнай будоўлі. Такое будаўніцтва вядзецца зь ініцыятывы зацікаўленага прадпрыемства й рабочых. Гэтым мэтадам будуюцца кватэры, клубы, школы, дзіцячыя сады. Звычайна прадпрыемства або калгас павінны знайсці грашовыя сярэдкі й будаўнічыя матэрыялы, а работнікі сваёю працаю ў вольны час дапамагаюць прадпрыемству. Такім ініцыятыўным мэтадам Горадзеньскі тонкасукожны камбінат пабудоваў 12-кватэрны дом, будуюцца яшчэ адзін такі дом і надбудаваныя другі паверх на будынку дзіцячых ісяляў. Ды бяда тая, што гэтыя будынак нельга здаць у экспляатацыю, бо камбінат ня можа нідзе набыць газавых трубаў, радыятараў, шкла, хварбы. Так і стаяць будынкi бяз ужытку.

Апрача дзяржаўнага й ініцыятыўнага будаўніцтва існуюць яшчэ й індывідуальныя забудовычыкі. Некаторым з іх дзяржава дае крэдыт і адводзіць дзялянку пад жыллёвае будаўніцтва. Аднак гэтакім будаўніцтвам ніхто ня цікавіцца. Як адзначае «Совetskая Белоруссия» індывідуальныя забудовычыкі «ня могуць атрымаць аўтатранспарту, ім няма дзе распылаваць бярвяно на дошкі, зь лесагандлёвых складаў і магазынаў навет будаўнічыя матэрыялы пападаюць зусім іншым, а ня тым, каму яны вырэнчаны. Шмат валакаты з адводам дзялянак пад будаўніцтва».

У чым-жа прычына такіх недарэчнасьцяў? Чаму грашовыя сумы на жыллёвае будаўніцтва ёсць, а кватэры ня будуюцца і працоўныя гарадоў і работніцкіх селішчаў гібеюць, мучацца зь дзяццямі ў жудасных жыллёвых умовах?

Прычыны ганебнага становішча жыллёвага будаўніцтва добра разумеюць верхаводы партыі й савецкага ўраду. Асыноўваючы мільярды рублёў на жыллёвае будаўніцтва, яны добра ведаюць, што пераважная частка іх застаецца нявыкарыстанымі. Чаму? Бо будаўнічыя матэрыялы ў першую чаргу скарыстоўваюцца на будоўлях цяжкай

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

Аб Майсееўскім трыумфе, нашым „Юрачку“ ды аб тым-сім іншым

Шмат маіх сяброў даўно ўжо прасілі мяне напісаць аб сваіх поглядах і ўражаньнях, выкліканых гастроллямі Дзяржаўнага Ансамблю народнага танцу СССР пад мастацкім кіраўніцтвам Ігара Майсеева. І толькі цяпер агоннія паведамленьні савецкіх газэтаў падштурхнулі мяне да выступу ў друку, ня гледзячы на тое, што гастролі прайшлі і некаторыя беларускія эміграцыйныя аўтары ўжо далі ў сваіх зацемках рад слухным і патрэбных заўвагаў. На маю думку гастролі ансамблю Майсеева гэтак нашумелі ў Амэрыцы, Канадзе й Эўропе, гэтак яскрава паказалі сваю істоту, што заслугоўваюць больш глыбокага разгляду, як зьявішча прынцыповага з боку мастацкага жыцця ў СССР наагул, і, асабліва, з боку ягонай нацыянальнай прыроды.

Я хачу падыйсьці да майсееўскіх выступаў, маючы на ўвазе іхнае прапагандовае савецкае значаньне, мастацка-эстэтычныя ўражанні й нацыянальна-стылёвую вартасць.

Перш-на-перш трэба мець на ўвазе тую акалічнасьць, што гастролі ансамблю Майсеева — гэта першага савецкага лаэтаўка, што прыляцела ў Амэрыку пасля падпісаньня (зь цяжкасьцямі й перашкодамі) пагадненьня аб культурным супрацоўніцтве СССР і ЗША, ды што гэты ансамбль перш за ўсё іграў ролю пасланца савецкай дзяржавы, які мусіў ня толькі рэпрэзэнтаваць Савецкі Саюз, але й заважваць да яго сымпатыі й прыхільнасьць пры дапамозе мастацтва. Пры сустрэчы яго ў Нью Ёрку сам Майсееў казаў: «Мы прыехалі сюды ў рамках гэтак званае культурнае вымены між СССР і ЗША. Наша мэта... адкрыць Амэрыканцам «душу культуры» савецкага народу».

Савецкі ўрад меў шмат кандыдатаў на такі першы паказ у рамках культурнае вымены, аднак ансамбль Майсеева, відаць, аказаўся для партыйных колаў найбольш падыходным, каб выканаць высокае палітычна-прапагандовае заданьне.

Чытаючы паведамленьні ў савецкіх газэтах (Советская культура», 9. 8. 58) аб узнагародах майсееўскага ансамблю (сам ён узнагароджаны ордэнам Леніна), мы пераконваемся, што ўрадавыя заданьні ансамбль выканаў, як кажуць, на ўсё сто працэнтаў.

У рэпартажы ансамблю, бяссьмелёна, бачна прадуманасьць і разьлік. Ці-ж выпадкова сталася, тое што найбольшую сэнсацыю выклікаў нумар «Партызанская», якую ўсё называюць чудам і казкаю? Мэтанакіраванасьць «Партызанскай» зусім ясная. Яна мусіла прыцягнуць увагу да савецкай тэматыкі ды паказаць савецкі патрыятызм, што й было дасягнута праз тонкі, умела й вынаходліва паддазены прапагандовы трык. Той-жа мэце адказвала і спартэная сцэнка «Футбол», зь першага пагляду простая, наіўная, навет з намаганьнямі даць сатырычны малюнак на савецкае спартовае жыццё («Глядзец — і мы крытыкуем»), але ў сутнасьці так паддазена, што выкарыстоўвала гэтую прастату, наіўнасьць, гумар і жартаўлівасьць ізноў-жа на складаньне ў гляда-

ча сымпатыі да «мірнага» быту савецкае моладзі.

Дзіўна, што такія атрыбуты савецкай прапаганды, як узняты тонус насычанасьці выступаў, выкананьне савецкага гімну, «мірныя» прамовы, нізкія паклоны, прысутнасьць савецкай амбасады й г. д. — засталіся амаль што неэўважанымі (апрача пару галасоў у «Новом Русском Слове») крытыкай і рэцэнзэнтамі.

Хачу зацэміць тут і тое, што сама ідэя паказаў танцаў розных народаў была накіравана на тое, каб паказаць, з аднаго боку дружбу народаў СССР, а з другога — вынікі савецкай нацыянальнай палітыкі. У прэсе-ж гэта не атрымала належнага асьвятленьня, ня было правільна зразуметае й паддазенае шырокаму грамадству.

Вельмі прыемна, што нашае беларускае эміграцыйнае грамадзтва ў пераважнай бальшыні, як відаць, не забылася на тую ролю й функцыю, што выконваў ансамбль Майсеева й прыняло яе на ўвагу пры складаньні свае алініі на выступы савецкага пасланца.

Мастацка-эстэтычныя ўражанні ад гастролёў ансамблю Майсеева ў ЗША, Канадзе й пазьней на Бруксэльскай сусьветнай выстаўцы адносяцца да найбольш захапляючых. Бэльгійскія крытыкі называюць майстэрства ансамблю проста незьраўнальным зь нічым іншым, перавышаючым усё, што да гэтага часу было ў сусьветным выканальніцтве.

Тым ня менш, уважлівага крытыка ня могуць ня цікавіць усё-ткі тыя прычыны й элемэнты, якія запэўнілі такія ўдачы Майсееву. Ягоны ансамбль знаходзіцца ў СССР у васаблівым становішчы. Удзельнікі адбараюцца із самых здольных танцораў усяго Савецкага Саюзу, ставяцца ў добрыя ўмовы прафэсійнальнай працы ды наагул фаварызуюцца кіраўніцтвам. Палітычна-прапагандовыя заданьні рэпрэзэнтаваць СССР перад чужынцамі, акторскі гонар і імкненьне «паказаць сябе» цэна сутнасьці з кар’ерыстычнымі імкненьнямі набыць імя, дастаць арэноук, атрымаць прэмію. Яны малым стымулам зьяўляюцца й самыя камандыроўкі ансамблю заганіцу, якія прыносяць ня толькі акторскае задавальненьне, але й матчымасьці пабачыць свет, купіць і набыць шмат чаго, што адсутнічае ў «самай перадавой краіне» — СССР. Нельга таксама ня лічыцца з мастацкай таленавітасьцю народаў СССР. Да гэтага даходзіць яшчэ і сама фігура Майсеева — вельмі здольнага, вынаходлівага чалавека з воісграю й цікавае думкаю харэаграфічнага пастаноўшчыка, які да таго яшчэ ўмела спалучае сваю мастацкую дзейнасьць з патрабаваньнямі кіраўніцтва й зыгзагамі партыйнай палітыкі.

Гледзячы на выступ ансамблю Майсеева перш за ўсё кідаецца ў вочы назьвічана рулівае й здысьціпнаванае выкананьне, адшліфоўка кажнай дробязі, рухаў, гэтаў, позаў, танцавальных крокаў, хвігураў, мізансцэнаў, а таксама й мімікі кажнага танцора. Усё гэта знаходзіцца на самай высокай прафэсійнальнай вышыні. Прафэсіяналізацыя

распаўсюджваецца й на стварэньне адволькавага бадзёрага й радаснага настрою ў кажным народным танцы. Задуманае ў выканаўцу ўкладзена й упіснута так моцна й трывала, што выканальніцкія вобразы, лініі й малюнкi зрабіліся нейкім арганічным цэлам, другім «я». Шмат дапамагаюць тут і выдатна зробленыя строі, якія ўводзяць прыгожыя хварбы й калеровасьць у народных танцах.

З другога-ж боку трэба адцэміць і назьвычанае атмасфэры ў якой прыходзілі выступы Майсеева. Калясальная траскучая рэклама, шырокі бізнэсовы размах, «апрацоўка» алініі з боку савецкай амбасады, камуністычнымі асяродкамі, установамі культурных сувязяў з СССР, цікавасьць і сымпатыі гледача да народнага мастацтва наагул, і асабліва цікавасьць да таго, што робіцца «там», за зялезнай заслонай, — вось, прыкладна, тыя элемэнты, што нагрэлі тэмпературу, прынеслі сэнсацыю. Зусім зразумела, што нэрвовая атмасфэра цэўным парадкам узьдзейнічала й на мастацкую ацэну гастролёў ансамблю.

Што да самай мастацкай вартасьці паказаў, дык тут былі й відэачыныя мінусы. Харэаграфічная, танцавальная і, навет, пантамімная прырода паказаў і, навет, заўсёды захоўвалася й вытрымоўвалася, іншы раз яна скочвалася на шлях эстрадна-цырковых трыкаў. Вельмі характэрна, што гэтыя трыкі якраз і склалі сэнсацыю «Партызанскай». Яшчэ больш яскравы прыклад — гэта «нанайская барацьба» (дух малых — у выкананьні аднаго), якая зьяўляецца зусім чужародным жанрам для танцавальнага паказу і, як тыповы цырковы трык, нічога супольнага з танцам ня мае. Усё гэта гаворыць толькі аб тым, што й Майсееў із сваім ансамблем могуць ісьці на абіжэньне мастацкай харэаграфічнай вартасьці, дазваляць сабе грахі супраць чысьціні стылю, ужываць цырковыя трыкі, каб дасягнуць эфэкту ў грац на абыватальскіх густах і настроях. Тут, відаць, мэта змушае выкарыстоўваць усё сяродкі, у тым ліку й сумлёўны й нявысокапробны. Застаецца толькі дзівіцца, як падобныя факты засталіся неэўважанымі навет прафэсійнымі крытыкамі й рэцэнзэнтамі? Да такой ступені, значыцца, дзейнічала труцізна сэнсацыі.

Цяпер — што да нацыянальнага боку майсееўскіх выступаў. У пастаноўках ансамблю асноваю служыць народныя нацыянальныя вузор танцу ды ягоныя асаблівасьці, характар і каларыт, што сам сабою зьяўляецца вялікай каштоўнасьцю. Я пэўны, што ў гэтым і ў падборы нацыянальных танцаў — галоўнай прычына захапленьня. Усе нацыянальныя танцы, што стаяць у праграме Майсеева, ужо ў насновае сваёй раней распрацаваньня і пастаўленьня нацыянальнымі пастаноўшчыкамі-балетмайстрамі ў нацыянальных рэспубліках. Майсееў тут адбірае, пераглядае, папраўляе, шліфуе. Я зусім не хачу зьменьшаць таленавітай працы й вынаходлівасьці Майсеева, але, думаю, што было -б больш правільна, аб’ектыўна й тактоўна, калі-б

Майсееў сказаў пра сваіх памочнікаў, а ня прыпісаў усю складаную, паслядоўную працу аднаму сабе, як гэта стаіць у праграмах гастролёў. Можна сказаць, што назьвычана высокі ўзровень дасягваецца галоўным чынам за кошт нацыянальнай вартасьці ды папярэдняй адданай працы нацыянальных майстроў.

Зразумела, што важны паказ народнага танцу на сцэне зьяўляецца **стылізацыяй**, аднак вельмі важна тут і **захаваць нацыянальнай характэрнасьці ды пачуцьця меры стылізаваньня**. У майсееўскіх пастаноўках, прыкладам, можна заўважыць нейкі налёт, пятачку, імкненьне да ўніфікацыі, падагульненьня народных танцаў, унясеньне ў цэлую праграму аб’яднальнай лініі, кірунку. Выхадны танцавальныя групы, характар крокаў, некаторыя рухі й хвігуры, а таксама й часткава самое пабудаваньне танцаў — усё гаворыць аб гэтым. Воляй ці няволяй, Майсееў імкнецца тут выразіць адзіны партыйны

прыныцып шматнацыянальнага савецкага мастацтва, тую штучную гібрыдызацыю, якая цяпер так модная ў СССР, а якая на самай справе **нізьяе нацыянальнае мастацтва**.

Што да пачуцьця меры стылізаваньня, дык я, не бяручы на сябе сьмеласьці гаварыць аб паказах танцаў іншых народаў, спыняю толькі на беларускіх скоках, больш мне ведамых. У гастрольнай праграме былі два беларускія народныя танцы — «Бульба» й «Юрачка». Няма найменшае патрэбы пераконваць, што такія танцы аддаюць існуюць у народзе, хоць, дарэчы кажучы, гэта зусім ня выключнае існаваньне скочных беларускіх песняў («Бульба») ці прыпевак («Юрачка»), як і іншага мастацкага выразу народнай творчасьці. У народным выкананьні, а таксама і ў беларускіх пастаноўшчыкаў танец і песня (ці прыпеўка) часта спалучаюцца й красуюць разам.

Трэба аднак адразу падчыркнуць, што балетмайстар Майсееў зусім не зьяўляецца ані аўтарам, ані навет інсцэнізатарам (Заканчэньне на 4-ай бачыне)

Юбілейны хвальш і запраўднасьць

(Заканчэньне з 3-й бачыны)

мітэту партыі Паўночна-Заходняй вобласці, г. зн. Беларусі, вызываецца ў Маскву, скуль ён і прывозіць гатовенькі акт абвешчання ССРБ. 30 сьнежня ў Смаленску адкрываецца VI Паўночна-Заходняя абласная канфэрэнцыя РКП(б), якая перайменоваецца ў I зьезд камуністычнай партыі Беларусі. Заслухаўшы даклад Мясніківа, гэты зьезд прыймае пастанову аб утварэньні Савецкай Рэспублікі Беларусі й акрэсьлівае ейныя межы. Новавыбраны «Часовы Ўрад» маніфэстам ад I студзеня 1919 году й абвешчае гэты чыста маскоўска-бальшавіцкі твор.

Тэрытарыяльна й прадстаўніча гэты твор на першых пачатках насіў яшчэ некаторы беларускі характар. Гэтак ён меўся абняць амаль ўсе беларускія этнаграфічныя межы, уключаючы Смаленскую, Магілёўскую, Віцебскую, Менскую й Гарадзенскую губэрні з часткамі Чарнігаўскай і Віленскай губэрняў. Сама Віленшчына зь Вільняй была ўжо аддадзеная створанай незадоўга перад гэтым так званай Летувіскай Савецкай Рэспубліцы. Таксама нават «Часовага Ўраду» быў пастаўлены Беларусі З. Жылуновіч. Ува ўрад былі ўведзеныя й іншыя Беларусі. Інакш не магчыма было паступаць, бо гэты бальшавіцкі твор тады яшчэ будаваўся на сьвезьных сьлядах ВНР ды й палітычна-вайсковыя абставіны ня былі яшчэ выразана на бальшавіцкім баку. Аднак ён ня быў адразу прызнаны РСФСР, як гэта было зроблена, напрыклад, у выпадку Летувіскай, Латвійскай і Эстонскай марыянеткавых савецкіх рэспублік. Гэтаму былі прычыны наагул бальшавіцкае ваганьне ў беларускім пытаньні й галоўна — беларуская тэрыторыя, якую Расейцы заўсёды лічылі за сваю.

У гэты час у Маскве ўжо даспяваюць другі плян, а пайменна адарваньня ад толькі што абвешчанай БССР (ў той час да 1924 году — ССРБ) усіх беларускіх

усходня-паўночных земляў ды зьліцця куртатай БССР з Летувіскай ССР. З гэтай мэтай на 2—4 лютага 1919 году ў Менску быў скліканы так званы I Усебеларускі зьезд Саветаў. На ім зачыталася Сьвярдловам пастанова Прэзыдыяма Усерасейскага цэнтральнага выканаўчага камітэту аб прызнаньні БССР, праўда ўжо ў вапощні дзень зьезду. Аднак у гэтай пастанове, якая была вынесена 1 лютага, зазначалася ўжо «пажаданьне працоўных Беларусі зьліцца з працоўным народам Летувы». Вось, згодна гэтых указаньняў Масквы I Усебеларускі зьезд Саветаў «дабравольна» зракаецца на карысьць Расейскай Віцебшчыны, Смаленшчыны, Магілёўшчыны й Гомельшчыны, дэкрэтуе ўтварэньне БССР, прымае канстытуцыю БССР, выносячы адначасова пастановы аб навязаньні цясьнейшых фэдэратыўных сувязяў з РСФСР і аб’яднаньні зь Летувіскай Савецкай Рэспублікай. Ён-жа таксама адсоўвае З. Жылуновіча ад старшынства ўва ўрадзе БССР, назначаючы на гэтае становішча расейца Мясніківа, ды выганяе з ўраду й другіх Беларусі: што-ж вазіцца з сэпэратыстамі, якія яшчэ ў Смаленску, прысклейаны першай БССР, дамагаюцца ўтварэньня асобнай **беларускай камуністычнай партыі**, а не камуністычнай партыі Беларусі як абласной сэкцыі РКП(б), ды абаранялі правы Беларусаў на свае этнаграфічныя межы.

Такім чынам за адным махам было забіта ажно чатыры зайцы, якія пайшлі на карысьць аднаго расейскага катла. Так-жа прапагаваная цяпер абвешчаная 1 студзеня 1919 году ў Смаленску БССР у першай стадыі свайго разьвіцьця была зьведзена на нішто, да пасьмешак савецкай нацыянальнай палітыкі над нацыянальнымі аспірацыямі народу.

II. Залужны
(Працяг будзе)

цягваць іх на матавіла, але Даша адставіла гэтую старажытную прыладу ўбок і спадручылася трымаць маткі сама.

— Можжа-ж табе ісьці куды трэба? — спагадліва папыталася гаспадыня. — Там-жа вачоркі недзе, хлопцаў, нябось, напрыходзіла.

— Нікуды не пайду сьняння, — зусім шчыра сказала дзяўчына, — пасяджу з вамі.

— Ты вась навет і не апранаешся каля дому, — пацпеваючы ад думкі пра холад, сказала Андрэіха. — І адзін раз прыбегла ў вадной кофточцы, і другі.

— Дык у мяне-ж шарсыяная кофточка, — заўважыла дзяўчына, — вязаная.

— А мне і ў кажусе іншы раз страшна на мароз выходзіць, — працягвала Андрэіха. — Асабліва ноччу. Вось як засьпішча, зэшуміць на двары, дык мяне так і пачынае цягнуць бліжэй да печы. У сэнцы то і выйсьці боязна. Усё ўяўляецца мне тады, што нехта недзе мерзньне ў гэты час у дарозе, ідзе пехатою ці едзе на прыстальым кані. Завіруха, сьнежныя гурбы вышэй поясы, а перад чалавекам ні дарогі, ні аганька ў далечыні. Жаласьць разьбірае, здаецца, чуюць, як цяжка дыша гэты чалавек, ледзь-ледзь перастаўляючы ногі, бачыш, як ён раз-па-разу пацірае рукі, нос, шчокі — і ўсё ўглядаецца ў цемьне перад сабою, усё шукае паратунку. А з жаласьцяй і радасьцю у акі час прыходзіць. За тое, што ў цябе над галавою страх, то ёсьць печ ня зусім халодная і што ніхто цябе ня гоніць у тую часіну з твайго прытулку. Мне часта ўспамінаецца, як мяне вась гэтак-жа захапіла аднаго разу ў дарозе ноч. Ды аб толькі ноч! А то-ж такі вяскунечны падняўся быў тады, які ніцы мароз! Душа застывае, як падумаеш.

Маладая суседка з чаканьнем і ўвагай стала паглядаць на жанчыну, а тая, нацягнуўшы ніжэй рывкавы й шчыльнай зашпіліўшы кароткі, нібы наўмысьля падрэзаны, сачак, відаць, сабралася гаварыць доўга, на ўсё маткі нітак. Даша любіла слухаць цётку Настулю, бо ведала, што тая абы чаго ня скажа й нічога ня прыбавіць да таго, што чула ці бачыла сама.

— Гэта яшчэ да вайны было, гадоў, мабыць, чатыры да вайны. Уладзік мой тады ў шостай класе вучыўся, а Паўлуша — у восьмай. Пайшлі мы тады з Уладзікам у горад пехатою, каня нам не далі. На дарозе таксама нідзе не пад’ехалі: ня вельмі браў хто такіх, як мы. Дык прыйшлі ўжо ў добрага поўдня, хоць і выйшлі рана. Колькі таго дня ў гэтую вась пару. Якраз і тады, паматаю, былі зімовыя канікулы. Прыйшлі, а яшчэ там колькі папастаялі, пакуль нас пусьцілі, куды трэ-

ба — мы бацьку хацелі праведаць — дык ужо калі выходзілі з гораду, то...

— Пачакайце трошачкі, — перапыніла жанчыну Даша. — А хіба дзядзька Андрэй там у бальніцы ляжаў?

— Не ў бальніцы, пад сьледзтвам, — спакойна ўдакладніла жанчына. — Хіба ты не памятаеш?

— Памятаю, нешта такое было, — някавата моргаючы, сказала дзяўчына, — ды забыла я ўжо.

— Пад сьледзтвам быў, — паўтарыла жанчына. — Захварэў, як толькі яго забралі. Я часта хадзіла ў горад, а той раз упрасіўся й Уладзік: пайду ды ўсё, хачу паглядзець тату. Плача, кажа — сыно бацьку кажную ноч, ды ўсё босата й абадранага, зь вялікай барадою. Хачу паглядзець, які ён цяпер. Я, праўда, не гаварыла, што бацька хворы, але, мабыць, па сьлязох маіх дзеці здагадваліся. Ішоў усю дарогу, слупы верставыя лічыў, мяне за руку цягнуў, ня мо дачкацацца, калі пакажацца горад. Прышоўшы, дрыжаў, бедны, ад хваляваньня, і ня ведаю, што-б тады зь ім было, калі-б, на шчасьце, не павярнулася ўсё ў другі бок. Стаім мы, чакаем, і вась падыходзіць да вакенца адзін ваенны, заве мяне, а потым і гаворыць:

— Ня мерзньні тут, цётка, і не марозь свайго малаго. Твой чалавек учора выпушчаны адсюль і пераведзены ў бальніцу.

— Скажаў так і закрыў вакенца. Пачала я стукаць, каб яшчэ папытаць у яго, дык ужо больш і не адкрыў. А тут людзей вельмі многа стаяла. Адыйшліся мы з Уладзікам і ня ведаем, што рабіць. І радасьць бярэ такая, што аж плакаць хочацца, і трывога не пакідае. Ня ведаем, у якую бальніцу ісьці. Можжа, у турэмную?

— Ён-жа сказаў, што выпушчаны, — у радасьці гаворыць Уладзік, а ў самага сьлёзы коцяцца па шчаках. — Раз выпушчаны, значыць, тут у гародзкой бальніцы.

Пайшлі мы туды, пытаем. Ёсьць такі, кажучы, калі ласка. Зараз скажам лекару, і вы зойдзецце праведаць. Мы ўжо хацелі дадому вам паведаміць.

І вась бжыць мой Уладзік па калідоры, я ледзь за ім пасьпяваю. Белы халат на ім ніжэй пята, на мне — таксама.

— Ня грукай ты гэтак, — сьварыцца на яго нейкая дактарыца, а ён навет і ня чуе нічога. Прачытаў на яго нумар палаты і спыніўся ля дзьвярэй: цяжка дыша, вочы блішчаць сьлязьмі. Я пастукала, — чую голас: быццам-бы ён абазваўся, Андрэй. Адчыніла дзьверы й не пасьпела глянуць, дзе ён, на каторым ложка, як Уладзік ужо там. Кінуўся бацьку на шыю,

абдымае, цалуе, гладзіць шчокі. А я села на ложку ў нагах і плачу, нічога сказаць не магу...

Андрэіха на хвіліну перастала віць клубок, нахілілася над сталом.

— Ты выбач, Дашачка, што я ўспомніла пра гэтае, — выціраючы кукішкі вочы, сказала яна. — Колькі гадоў прайшло, а як падумаю пра тыя дні, дык аж калаціць мяне пачынае.

— Гаварыце, цётка Настуля, — папрасіла Даша. — Сяджу я, потым працягвае Андрэй да мяне рукі. Худы ўвесь, жоўты, але нічога: пабрыты, падстрыжаны, усёроўна, як і чакаў гасьцей. Сьмяецца, і твар вясёлы. «Нічога, кажа, усё цяпер добра». Уззяла я аберуч яго за галаву. Чарнявы ён у мяне быў, ты-ж памятаеш. Гляджу, — чарнявы то чарнявы, але-ж сьрод чорных валасоў ужо ёсьць і белыя. У мяне аж рукі зардыжалі.

— Пасівеў ты, — кажу, — Андрэйка.

А сусед па койцы, пажылы такі чалавек, адказвае:

— Ты, кабетка, не глядзі на валасы, бо яны нічога ня значаць. Важна, што сам чалавек, як той казаў... З чорнага паклёпу чалавек выйшаў. Гэта табе ня жарты.

— Усё прайшло, — падхапіў Андрэй. У голасе радасьць. Бачу, ён навет устаць намагаецца, а чую душою, што нельга яму ўставаць, бо яшчэ слабы. Зьлёг толькі я, — гаворыць да лей Андрэй, — вась гэта кепска. Прастыў вельмі. Але нічога, цяпер хутка папраўлюся.

Ён узяў малаго за плечы, прыцягнуў да сябе й пачаў нібы пытацца, нібы так сабе гаварыць.

— Служаўся ты быў у тую ноч. Праўда? — Уладзік кінуў галавою. — Перажываў, мабыць, думаў, што бацька й запраўды ў чым-небудзь вінаваты. Выкінь усё гэтае з галавы. Ні ў нічым я ня вінаваты! Ня быў і ня буду! А той, хто хацеў нас ачарніць, хай сам счарнее.

— Падзем, тата, дадому, — просіць Уладзік.

— А на чым вы тут?

Уладзік неяк жаласьліва паглядзеў на мяне, а што я магу сказаць? Прышлі мы, кажу, пехатою, бо ніхто нам каня ня даў.

— Скажы, — кажа, — брыгадзіру, што калі й цяпер ня дасць, то няхай не паказваецца мне на вочы. Запражэце, што там знойдзецца, ды ў гэтую надзельку прыяжджайце. — А мы, здаецца, ў ваўторак былі. — Да таго часу, — кажа, — мяне вышлішчы з бальніцы.

(Далей будзе)

Сучасныя міты й мінулае

У папярэднім нумары «Бацькаўшчыны» (36/422) Юрка Віцбіч (Юры Стукаліч) закрануў вельмі цікавае пытаньне ў сваім артыкуле «Аматарам, ныйпрыгажэйшых паданьняў».

Сярод расейскіх салідарыстых сяньня хоць адбаўляй такіх аматараў, якія ўжо ўспелі забыцца на тыя праступствы, што яны рабілі за гітлераўскай акупацыі ў Беларусі, ды горш яшчэ — ствараюць міты й «найпрыгажэйшыя паданьні», каб, адцягнуўшы ўвагу ад сваіх брудных учынкаў, усьляўляць мінулае расейскага салідарызму.

Вельмі добра, што Юрка Віцбіч у сваім артыкуле адзначыў той факт, што аўтары нарысу пра «рэспубліку» Зуева забываюцца пра існаваньне самых вялікіх карных аддзелаў — расейскіх. Адначасова трэба адцяміць, што забываюцца аб гэтым ня толькі аўтары гэтага нарысу, але наагул балышыня расейскіх патрыётаў. Яны пішуць аб карных аддзелах украінскіх, летувіскіх, латыскіх, але ні словам аб страшнай чуме на Беларусі — расейскіх вайсковых фармацыяў, — дывізіі Камінскага й брыгады Радзіёнава, а калі-ж і асьмельваюцца пісаць, дык толькі прадстаўляючы іх, як нейкую інтэрнацыянальную галоту, а не як Расейцаў.

Аб «дзейнасьці» Камінскага да нас (Пліскі раён) даходзілі толькі жудасныя весткі, а з «радыёнаўцамі» давялося сутыкнуцца беспасярэдня. І каб папярэдзіць усялякія «найпрыгажэйшыя паданьні», лічу сваім абавязкам падзяліцца з чытацтвам сваімі ўражаньнямі аб гэтай расейскай вайскавай фармацыі, тым больш, што і сам я, можна сказаць, быў «радыёнаўцам», хоць, як ніжэй будзе відаць, даволі абмежаваны час.

Дзесьці раньняй вясной 1943 году папырыліся ў нас чуткі, што ў недалёкім (каля 20 км.) мястэчку Лужкі знаходзіцца нейкая расейская фармацыя на чале з Радзіёнавым, якая мае змагацца з партызанамі. Хоць у нас час-ад-часу зьяўляліся партызаны, але ў параўнаньні зь іншымі раёнамі было адносна спакойна, а таму ніхто не звярнуў асаблівае ўвагі на гэтых новых «абаронцаў».

І вось пасля нейкага часу праз нашу вёску прасунуліся збройныя калёны Радзіёнава, накіроўваючыся на ўсход. Празь некалькі дзён кажны свае пазіркі з трывогай зьвяртаў у той кірунак: там днямі неба чарнела густымі дымамі, начамі яно палала зарывам пажараў (магчыма, што гэта і была тая «акцыя» ў Лепельшчыне, аб якой успамінае Юрка Віцбіч у сваім артыкуле).

Назад калёны вярталіся абладанавыя ўсялякім сялянскім добром, з цэлымі стадамі кароў і іншае дамовае жывёлы; п'яныя-ж жаўнеры на рэдка вязьлі на вазох сваю «ваенную здабычу» — маладых дзяўчат. Адкрыліся вочы сялянам — пабачылі, што за «абаронцаў» нажылі ў суседстве.

Пасля гэтае «генэральнае акцыі» пачаліся дробныя налёты «радыёнаўцаў» на бліжэйшыя вёскі, быццам у пошуках партызанаў. П'яная горда звальвалася на вёску як шаранча, рабавала, гвалціла, а пры найменшым супрацьдзе — збівала й расстрэльвала. Дайшло да таго, што часамі жыхарства дадзенае

мясцовасці, заўважыўшы загадзя набліжэньне расейскіх аддзелаў (пазнаць іх было лёгка па вялікай колькасьці абозу), шукала аховы, пры нямецкіх «штыцпунктах» ці мясцовых гарнізонах, калі такія былі ў ваколіцы. Бывалі выпадкі й сутычак між мясцовай паліцыяй і «радыёнаўцамі».

Некаторыя могуць сказаць, што ў брыгадзе Радзіёнава быў значны працэнт і Беларусаў. Вось-жа спачатку іх там зусім ня было, а потым — так, былі. Апынуліся-ж яны там такім чынам. Пасля свае першае крывавае акцыі на ўсход ад Глыбоччыны ды некалькіх ня менш крываваўх «рэйдаў» у бліжэйшых ад свае «ставкі» раёнах, Радзіёнаў пачаў «мабілізацыю» мясцовага жыхарства ў свае рады. Гэта было сваеасаблівае мабілізаваньне. Моцны адзел радыёнаўскіх каралнікаў прыбываў у вальныя цэнтры і загадваў старатам склікаць на наступны дзень усіх маладых людзей на антыкамуністычны мітынг. За незьяўленьне — расстрэл. На мітынг выступалі ахвіцеры-агітатары, якіх ні мова, ні спосаб гаварэньня ня розьняцца ад савецкіх палітрукоў. Адно толькі — заместа «советскага родина», «коммунизм», «вождь Сталин» — чуюцца «Россия», «Новая Европа», «Фюрер Гитлер». А на заканчэньне такога мітыngu «палітрук» абвешчае, што ўсе тут прысутныя зьяўляюцца «добровольцамі руской арміі». У міжчасе-ж натоўп акружаны па зубы ўзброенымі «радыёнаўцамі», а пад акампаньямэнт дзіжка-мату пачынаецца фармаваньне яго ў калёны ды адбіраньне дакументаў, безь якіх нідзе нельга паказацца, каб ня быць палічаным за партызана.

Я чуў пазней пра некалькі такіх мітынгаў, але на самым першым у нашых ваколіцах (мястэчка Галубічы) давялося быць і самому ды ў выніку стацца «дабраахвотнікам» «русской арміі».

Цікава выглядала потым, на другі дзень, падарожжа з «мабілізацыйнага пункту» ў галоўную «ставку» ў Лужках. Падобнага спектаклю не давялося мне потым пабачыць нідзе й ніколі.

Перадусім шматлікія «дабраахвотнікі» змаглі пры дапамозе самагоні і закускі пазбыцца гонару быць «руским воином» — выкупіліся. Гэтага выкупу хапала, каб «радыёнаўцы» ўпалі ў вайнічны настрой. Праз усю дарогу трашчэлі скарастрэлы й кулямёты, час-ад-часу рваліся гранаты. Усё гэта дзеля таго, каб партызаны чулі хто гэта едзе ды навет ня пробвалі падыйсьці блізка. Як цяпер бачу — уехалі ў мястэчка Пліса. Пераляджаем цераз мост, а тут адзін лейтэнант ба-бах гранату ў рэчку ды аж заходзіцца ад смеху, усё паўтараючы: «От здорово!»...

Не вялікую аднак пацеху мела «русская армия» зь мяне. Калі на другі дзень выклікалі мяне ў нейкую канцлярыю, ды папыталіся, чаму я не хачу змагацца супраць партызанаў, я ведаў што сталася. Павадомленыя аб «мабілізацыі» мой сябра яшчэ зь гімназійных часоў, які цяпер працаваў перакладчыкам у «Гэбтэскамісарыяце» ў Глыбокім — не падвёў мяне. Якім-бы ня быў Радзіёнаў, але загаду «Гэбтэскамісара» аб званьненьні некалькіх маладых настаўнікаў, у тым ліку й мяне, ён ня сьмеў (у той яшчэ час) не паслухаць. Зьвяртаючы назад

дакуманты «радыёнаўцы» пажадалі мне шмат чаго на дарогу ў сваёй роднай мове...

Трэба сказаць, што «змабілізаваным» Беларусам наагул ня доўга давялося быць у гэтай бандзе... Амаль усім удалося потым вярнуцца дадому. А сталася гэта так. Пад восень 1943 г. Радзіёнаў праводзіў «аперацыі» дзесьці ў раёне Докшыці і Бягомля. Гэтыя «аперацыі» закончыліся неспадзяваным для Немацаў, а даўно прадказваным мясцовым жыхарствам, вынікам: Радзіёнаў і сваёй «арміі» перайшоў на бок партызанаў. Каб-жа давесці сваю адданасьць савецкай радзіме і часова здаржанаму «важдзю» — напаў на нямецкі гарнізон на станцыі Крулеўшчына й зьнішчыў яго. Гэта яму лёгка ўдалося, бо калі прыбыў у Крулеўшчыну, Немцы яшчэ зусім ня ведалі аб паразуменьні з партызанамі.

Пасля гэтага «радыёнаўцы», бачучыся помсты Немацаў, глыбока зашыліся ў лясы й балоты ў вярхоўі Бярэзіны. З гэтае зьмены фронту нашыя людзі і скарысталі ды паўцякалі дадому. Немцы, зразумела, нічога да іх ня мелі, бо чуліся цяпер самі вінаватымі, што раней дазвалялі, а прынамсі ўдавалі, што ня бачылі ні радыёнаўскіх «мабілізацыяў», ні ягоных ганейных учынкаў.

✱

Некалькі год таму давялося мне ў Бэлыгі сустрацца з адным НТС-аўцам ды падыскутаваць на некаторыя тэмы мінулага. Той, хвалючыся колішнімі дасягненьнямі салідарыстых, узыйшоў не як на тэму «радыёнаўцаў» ды, бяз даі прычыны, пачаў апраўдваць Радзіёнава за яго пераход да партызанаў тым, што быццам Радзіёнаў нарэшце пабачыў, што Немцы «не жадаюць добра Расіі». Пры гэтым мой НТС-авец надчыркнуў што і ён быў калісьці ў фармацыі Радзіёнава, ды што наагул Радзіёнаў хоць і рабіў памылкі, але ўсё-ж — герой. Калі-ж я памылгаўся, а як адцяміць Радзіёнава за яго дзейнасьць да пераходу ў партызаны, той, не задумоўваючыся, так і адпаліў, што яны баранілі мясцовае жыхарства ад Немацаў!.. Тут я быў змушаны прыпомніць майму субяседніку, як выглядала тая «абарона» ды назваць канкрэтныя факты. І што-ж, той адразу выбачыўся, што, фактычна, ён сам ня быў «радыёнаўцам», а толькі чуў расказы сяброў.

✱

Вось гэта было некалькі фактаў зь якімі мне самому давялося сутыкнуцца. А колькі-ж ім падобных было ў Беларусі, колькі-ж крыўды цяпеў народ ад такіх «абаронцаў», як расейскія каралёныя фармацыі! А сьняны, мо якраз тыя-ж самыя, на чым сумленьні ляжаць тыя крыўды, ствараюць міты й паданьні аб сваім гераічным мінулым.

А. Галубіцкі

ХРОНІКА БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЦЯ НА ЧУЖЫНЕ — ГЭТА ПАКАЗЬНІК НАШАЕ ГРАМАДЗКАЕ ЖЫЦЦЯ-ЗДольнасьці й дакумэнтаваньне нашае працы. ТАМУ НЕ ПАВІННА БЫЎ АНІВОНАЕ ГРАМАДЗКАЕ ПАДЗЕІ, ЯКА-Б НЯ БЫЛА АДЦЕМЛЕНА Ў БЕЛАРУСКАЙ ПРЭСЕ. ПІШЭЦЕ Ў «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!

што першым беларускім танцам у ягоным ансамблі была папулярная «Лявоніха», але Майсееў зьняў яе з рэпэртuarу, калі ўбачыў як запраўды яна выконваецца ў народным асяродзьдзі. Калі «Лявоніха» ў пастаноўцы Алексітовіча заблішчэла на сцэне Вялікага Тэатру на докадзе беларускага мастацтва ў Маскве (у 1940 г.), дык сам Майсееў прыйшоў прывітаць Алексітовіча й выканаўцаў ды выказаць ім сваё захапленьне. Цяпер-жа, наадварот, сам Майсееў стварае «сінтэзуючы» нацыянальны вобраз, хоць гэта вядзе не да захаваньня народных каштоўнасьцяў у іх сваеасаблівасьці й чыстаце, але да ствараньня падробак, і то навет трыкавымі прыёсамі.

Не, мне асабіста ў выкананьні ансамблю Майсеева не падабаліся ні беларускія, ні ўкраінскія танцы, хаця я зусім не адмаўляю высокай прафэсіяналізацыі й выканальніцкай здольнасьці пастановшчыка й танцораў.

Адно вельмі добра й прыемна, што беларускае нацыянальнае мастацтва заваёўвае сусьветныя сцэны, робіцца ўсё больш знымым ды прываблівае да сьбе шырокія колы замежных глядачоў. Тут і Майсеева й ягоны ансамбль можна ўспомніць добрым словам.

Аднак нашае лятучэньне — дачакацца таго часу, калі беларускае нацыянальнае мастацтва панісуць у сьвет з трыумфам свае беларускія выканаўцы, пакажуць яго такім, якім яно ў запраўдасьці, пакажуць глыбока, любоўна, пакажуць вольна й свабодна, бяз тэндэцыяў, штучнасьці, без палітычна-прапагандовых мэтаў і трыхаў.

Мікола Куліковіч

Што чуваць пра грамадзкую працу жанчынаў?

Беларускае Жаноцкае Таварыства ў Задзіночаных Штатах, як сябра Жаноцкае Рады Задзіночаных Штатаў, было прынятае на тры гадзі за сябру Міжнароднае Жаноцкае Рады.

Усюды чуваць, што Саветы пасылаюць сваіх людзей даведацца да Амэрыкі і Амэрыканцы давядаюцца да Саветаў. Жаноцкая Рада Задзіночаных Штатаў таксама склікала паседжаньне, каб разгледзіць замену 12-ёх жанчын адумьслоўкаў (фахоўкаў) паміж ЗША і СССР. З паміж дванаццаціх пры тым былых толькі тры былі супроць. Чэска-славацкая Жаноцкая Рада зганіла гэтую дзейнасьць і старшыня ейная выясняла пратэст тым, што гэтая акцыя ламае надзею паняволеньных народаў на маральную помач дэмакратычных гаспадарстваў супроць савецкай тыраніі і гэтым аслабляе іхную веру ў вызваленьне зь цяперашняе няволі.

На Кангрэсе Міжнароднай Жаноцкай Рады летась у Канадзе кажная сяброўская арганізацыя дала справаздачу із свае працы. Падаем гэтка некаторыя ведамкі. У Італіі Жаноцкая Рада плануе ў працягу 3 год 1) студыяваць жаноцкія работы з гледзішча праўнага, тэхнічнага й сацыяльнага і 2) займацца ўзгадаваньнем жанчын, каб былі сьвяздомыя сваіх працаў і абавязкаў у гаспадарстве і ў сябе на месцу. У Галляндыі жанчына ёсьць міністрам соцыяльнае працы. Галляндзкія жанчыны дамагаюцца аднолькавай аплаты працы мужчынаў і жанчынаў. Яны выдалі

М. Ст.

БЕЛАРУСКАЯ РЭДАНЦЫЯ РАДЫЯ «ВЫЗВАЛЕНЬНЕ»

паведамляе аб зьмене часу й хваляў сваіх перадачаў, пачынаючы ад 18-га верасьня:

ад 1-ай да 3-й гадзіны ночы	менскага часу	— на хвалі	31 м.
ад 12-ай да 14-ай гадзіны	»	»	— на хвалях 31 і 19 м.
і ад 21-ай да 22-ой гадзіны	»	»	— на хвалях 31 і 25 м.

Заўвагі й пажаданьні што да зьместу й якасьці беларускіх праграмаў просім слаць на адрас:

Ul. DUDZICKI, MUENCHEN 19, Lilienthalstr. 2.

УВАГА!

СЯРГЕЯ МАЗУРО, сына Пятра й Вікторыі, зь мястэчка Ўсялю, Наваградзкага павету, — які праўдападобна знаходзіцца цяпер у Ангельшчыне, шукаюць сваякі з Амэрыкі.

Кажнага, хто чуў аб ім ці ведае ягонае месца жыхарства, просім паведаміць Рэдакцыю.

ГАДАВІКІ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

З Адміністрацыі «Бацькаўшчыны» можна выпісваць поўныя гадавікі «Бацькаўшчыны» (ня пераапледзеныя) за наступныя гады:

1953, 1954, 1955, 1956, 1957.

Пава аднаго гадавіка разам зь перасылкай 5 амэрыканскіх даляраў або іхная раўнавартасьць у мясцовай валюце. Дзеля таго, што ўспомненых кампетаў Рэдакцыі мае вельмі абмежаваную колькасьць, жадаючым іх атрымаць радзім сьпешацца зь выпіскай.

Ліст у Рэданцыю

Паважаны сп. Рэдактар!

У 31 (417) н-ры «Бацькаўшчыны» ў артыкуле «Зь гісторыі Выхэйшніх школаў у Беларусі» ёсьць малая памылка. Лічу сваім абавязкам гэта спраставаць, тым больш, што гэты цыкль артыкулаў вельмі цікавы. За гэта сп. В. Пануцэвічу дзякаваць.

Сп. Пануцэвіч піша, што «у часе маскоўскай навалы тут быў замучаны ведамы прафэсар і місіянэр Андрэй Баболя (1857)». Аўтар мае на думцы горад Пінск, як гэта відаць з цэлага кантэксту. У запраўдасьці-ж Андрэй Баболя быў замучаны ня ў Пінску, а ў Янаве, які ляжыць каля 40 км. ад Пінску у бок Драгічына.

Ці Андрэй Баболя быў прафэсарам — гэтага ня ведаю. Эцыцкляпэдыі пішуць аб ім вельмі мала. А шкада. Фактам ёсьць, што Баболя быў езуітам і наварочваў праваслаўных на каталіцтва. Ці за гэта можна яго назваць місіянэрам? Ён-жа свае работы не праводзіў сярод паган! Праваслаўе — гэта таксама хрысьціянства.

З пашанай да Вас, сп. Рэдактар

М. Швэдзюк

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:

Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:

Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АўСТРАЛІЯ:

Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:

Mr. C. Cimafejczyk, Prasa 76, Tiridentas, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:

Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:

Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:

Mr. V. Mickievič, 47 Bd. de Bezons, Sartrouville (S. et O.).
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvaux (Nord).

Беларускі тыдзёнік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць погляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не звярочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.

Аб Майсееўскім трыумфе, нашым „Юрачку“ ...

(Заканчэньне з 3-й бачыны)

рам беларускіх нумароў сваёй праграмы. У тым выглядзе, у якім прадстаўлены на гостралых гэтых танцы, у васьмюмалюнку й пабудове яны ўзятыя Майсеевым з пастаноўкі іх беларускім балетмайстрам К. Алексітовічам у ансамблі беларускай песні й танцу дзяржаўнай Філярмоніі (пастаўлены былі яшчэ да другой сусьветнай вайны). Тым ні менш розьніца ў інтэрпрэтацыі «Булбы» й «Юрачкі» ў К. Алексітовіча й І. Майсеева відавочная. У Алексітовіча яскрава была бачна выканальніцкая традыцыйная нацыянальная спадчынасьць (ад тэатраў Буйніцкага, Галубка), запраўды народны дух і характар, каларытныя штрыхі й дэталі беларускага фальклёру. Танцы Алексітовіча і ведалі й працувалі нутраны зьмест танцаў тыповасьць натуры, характараў і вобразаў. Калі з гэтых пазыцыяў падыйсьці да выкананьня беларускіх танцаў ансамблем Майсеева, дык мы, нажал, убачым шмат чаго такога, што зьмяняе, парушае, дае іншае, няправільнае, штучнае ўяўленьне аб беларускіх танцах.

Мне асабіста больш падабалася «Булбы», дзе агудам сьмях-так захаваная лінія танцу й тэмперамант, аднак і тут амаль-што зьнікла ўсё тое, што павязвала «Булбу» з адлюстраваньнем працоўных працсаў жанчын-сялянак, што і дало жыцьцё самому танцу. Што-ж тычыцца «Юрачкі», дык тут паказаны

зусім іншы вобраз. Юрачка, праўда, хлопец пераборлівы, зьяляецца да розных дзяўчат, але ён разам з тым і шчыры, чэсны, вельмі маральны, нікога не абразіць; ён баіцца толькі зрабіць свой выбар, наважыцца на такую кляпатыльную справу як жаніцьба. Вось чаму і народ ставіцца да яго з дабрадушным гумарам і жартам. Тут няма ні злосьці, ні абвінавачваньня, ні паважных дакораў і закідаў. Юрачка свой, мілы, добры хлопец, але толькі сьмешны гэтай пераборлівасьцяй з аднаго боку і ненаважанасьцяй з другога. Дзяўчаты сьмяюцца, але з добрым сэрцам і намерамі папярэджваюць яго:

«Ах ты Юрачка, што ня жэнішся, Прыйдзе зімачка — куды дзенішся?»

І тое, што гэтага, шчырага Юрачку некаторыя крытыкі прынялі за ясковага Дон-Жуана, на маю думку, віна перш за ўсё пастановшчыка Майсеева, які ўставіў хвальшыва гэты папулярны ў беларускім фальклёры вобраз, потым — выканаўцы партыі Юрачкі, які, ня ведаючы характару героя, не зразумеў самой сутнасьці натуры Юрачкі, а ўрэшце — і тых крытыкаў, якія таксама бяруцца з аплёмбам пісаць аб тым, чаго дасканала ня ведаюць.

Цікава, што раней і сам Майсееў крыху інакш падыходзіў да распрацоўкі народных танцаў. Гэтак, прыгадава,